

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA
ADABIYOTI UNIVERSITETI
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI

“G‘AFUR G‘ULOM IJODIY MEROSINING O‘ZBEK VA JAHON ADABIY-ESTETIK TAFAKKURI TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI”

mavzusida o'tkazilgan xalqaro ilmiy anjuman

TO'PLAMI

Toshkent 20-sentabr, 2023-yil

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
O‘ZBEK TILI, ADABIYOTI VA FOLKLORI INSTITUTI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI YOZUVCHILAR UYUSHMASI

**“G‘AFUR G‘ULOM IJODIY MEROSINING O‘ZBEK VA JAHON
ADABIY-ESTETIK TAFAKKURI TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI”**

**mavzusida xalqaro ilmiy anjumani
to‘plami**

Toshkent – 2023

Tahrir hay'ati:

**A.Ulug'ov
D.Xoldorov
O.To'laboyev
O.Usmonov
U.Rasulova
R.To'laboyeva**

Mas'ul muharrir:

prof. Bahodir Karimov

To'plamdan xalqaro konferensiya materiallari o'rin olgan. Maqolalarda filologiya ilmining turli sohalariga oid ilmiy kuzatishlar jamlangan bo'lib, mazkur sohaga oid barcha mutaxassislarga mo'ljallangan.

Парфи қатағон қурбонлари бўлмиш Фитрату Чўлпон, Қодирию Усмон Носирларнинг нафақат бадий сиймосини яратган, балки уларнинг юрт истиқлоли ва миллат истиқболи билан боғлиқ ғояларини ҳам муносиб давом эттирган ижодкор эди.

G‘AFUR G‘ULOM VA MUQIMIY SHE’RIYATI MATNI

Qo‘ldosh PARDAYEV

**Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat
o‘zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti,
filologiya fanlari doktori**

Annotatsiya: Maqolada akademik G‘afur G‘ulomning Muhammad Aminxo‘ja Muqimiy nazmiy asarlari matniga oid tadqiqotlari xususida mulohaza bildirilgan. Ijodkorning turli yillarda amalga oshirgan Muqimiy asarlar to‘plamidagi she’riy asarlarning tasnifi va matn xususiyatlari tadqiq etilib, G‘afur G‘ulomning muqimiyshunoslik rivojiga qo‘shgan hissasi haqida ilmiy-nazariy xulosalar chiqarilgan.

Kalit so‘zlar: janr, bayoz, qo‘lyozma manba, she’r, matn, davr, maqola, asliyat, joriy nashr, adabiy muhit, shoir, mumtoz adabiyot.

Abstract: The article comments on academician Gafur Ghulam’s research on the text of Muhammad Aminkhoja Muqimi’s poetic works. The classification and text features of the poetic works in the collection of Muqimi works made by the artist in different ears were studied, and scientific and theoretical conclusions were made about Gafur Ghulam’s contribution to the development of muqimi studies

Key words: genre, genre, manuscript source, poem, text, period, article, original, current edition, literary environment, poet, classical literature.

XX asr jahon va o‘zbek adabiy – estetik tafakkuri taraqqiyotida akademik G‘afur G‘ulom ijodi muhim ahamiyat kasb etadi. Ijodkor nafaqat atoqli shoir va nosir, balki zabardast adabiyotshunos olim, hozirjavob munaqqid ham edi. G‘afur G‘ulomning xalq og‘zaki ijodiga, mumtoz adabiyotimiz tarixiga, zamonaviy o‘zbek adabiyoti taraqqiyotiga, o‘zaro adabiy ta’sir va an’analarga doir qarashlari, kuzatuv va xulosalari adabiyotshunosligining dolzarb masalalariga bag‘ishlangan.

G‘afur G‘ulom O‘zbek mumtoz adabiyotida Alisher Navoiy, Lutfiy, Bobur, Ogahiy, Mashrab, Nodira, Muqimiy, Furqat kabi ko‘plab ijodkorlarning boy meroslarini oddiy o‘quvchi sifatida emas, balki ham shoir, ham adib, ham olim sifatida butun hayoti davomida o‘rgandi. Mumtoz adabiyotimizning hayotbaxsh an’analarni o‘rganish, tadqiq etish va ulardan ijodiy foydalanishda G‘afur G‘ulom o‘z faoliyati davomida yuksak darajada fidoyilik ko‘rsatdi. Shu jihatdan, G‘afur G‘ulom ijodini adabiyotshunoslik va matnshunoslik kontekstida o‘rganish oldimizda turgan dolzarb vazifalardandir.

Gʻafur Gʻulom Muqimiy hayoti va ijodini oʻrganish, ayniqsa, asarlarini qoʻlyozma va toshbosma manbalar asosida nashrga tayyorlash ishiga katga hissa qoʻshdi. U Muqimiy vafotiga 35 yil toʻlishi munosabati bilan 1938-yili Toshkentda “Muqimiy bayozi” deb nomlangan Muqimiy “Asarlar toʻplami”ni nashr ettirdi. Toʻplam lotin yozuvida boʻlib, izohli koʻrsatkich va lugʻat tuzilgan. Kirish qismida N.Ostroumov maʼlumotiga asosida shoir haqida qisqacha tezis berilgan. Toʻplamda shoirning 800 misradan iborat boʻlgan 27 ta turli janrlarga oid sheʼrlari bosilgan. Ulardan: 11 tasi hajviy, 1ta “Sayohatnoma” (Qoʻqondan Isfaraga), 15 ta lirik asarlardir. Toʻplamda shoir asarlarining juda kam berilishiga qaramay, sheʼrlar matni ancha puxta amalga oshirilganini taʼkidlash kerak.

1942-yilda chop etilgan Muqimiy “Tanlagan asarlar”i ham Toshkentda Gʻafur Gʻulom tomonidan nashrga tayyorlangan. Bu toʻplam 1938-yildagi toʻplamga nisbatan Muqimiy asarlarini koʻproq oʻz ichiga olishi bilan ajralib turadi. Kitobda Uygʻunning “Muhammad Aminxoʻja Muqimiy” sarlavhali maqolasi bosilgan. Uygʻunning bu maqolasi Muqimiyni oʻrganish masalasiga bagʻishlangan oʻzbek tilidagi birinchi ish hisoblanadi. Ammo maqolada shoʻro davri mafkurasiga nuqtai nazaridan bahs talab fikrlar ham uchraydi. Shu toʻplamning oxirida Gʻafur Gʻulom oʻzining “Muqimiy va Muhyi” sarlavhali maqolasini joylashtirgan. Maqolada muallif “Nest” radifli gʻazallar mushoarasiga toʻxtaladi. Ammo maqolaga sinchiklab qaralsa, bu ikki shoirning maʼlum muddat boʻlib oʻtgan ijodiy bahs-munozaralari tahlil qilingan. Taʼkidlash joizki, aslida esa bu ikki shoirning uzoq muddat mobaynida ijodda hamfikir boʻlganini, bir-birining bilim va isteʼdodini eʼzozlab yashaganini, bir-biriga tatabbular, taxmislar qilganini keyingi tadqiqotlar koʻrsatmoqda [Yusupov Sh., 2003; 122].

Toʻplamda Muqimiyning 81 ta sheʼriy asari berilgan. Ulardan 30 tasi gʻazal, 5 ta murabba, 19 tasi muxammas, 21 tasi hajviy, bulardan tashqari, “Sayohatnoma” (Qoʻqondan Fargʻonaga, Qoʻqondan Shohimardonga, Qoʻqondan Isfaraga) va uchta sheʼriy maktub ham berilgan. Toʻplam xususida O.Joʻraboev quyidagicha yozadi: “...Gʻafur Gʻulom Muqimiy asarlarini mavzuiga koʻra ilk bor tasnif ham qilgan. U nashrga tayyorlagan toʻplamlarda shoir sheʼrlari oʻz yoʻnalishlarida saralab berilgan. Masalan, u 1942-yilgi “Tanlagan asarlar”ida lirik va hajviy asarlar deya boʻlib, har bir sheʼrni nomlaydi. Bu anʼana Muqimiy asarlarining keyingi noshirlari tomonidan ham davom ettirilgan” [Joʻraboev O., 2003; 110].

Bu toʻplamdagi baʼzi sheʼrlar ham davr mafkurasiga koʻra qisqarishlarga uchragan boʻlsa-da, ammo baʼzi sheʼrlar boshqa muqimiyshunos olimlar nashrlariga qaraganda bandlari toʻliq berilgan. Jumladan, Muqimiyning Zavqiy gʻazaliga taxmis qilingan “Veksil” sarlavhali muxammasining bir bandi Muqimiy asarlar toʻplamidan ongli ravishda tushirib qoldirilgan. Bu band esa Gʻafur Gʻulomning 1942-yilgi Muqimiy “Tanlagan asarlar”i toʻplamida toʻliq berilgan:

*To oʻtdi Rusiyoga Fargʻonaning xiroji,
Vojgun boʻlub yiqildi xonlarni taxtu toji,
Har lahzai digar kun gʻaybi falak mizoji,
Qoldi rivoj olmay Xoʻqand zarb royiji,
Boʻldi zaif islom, kofir zamoni chiqdi.*

Muqimiy *“Bo‘ladi zaif islom, kofir zamoni chiqdi”*, – deya kishilarning o‘z dinidan, shariatidan toboro uzoqlashishi, natijada jamiyatda munofiqlik, yulg‘ichlik va poraxo‘rlik kabi illatlarning ko‘payib ketayotgani shoirning haqli e‘tiroziga sabab bo‘ladi.

Aslida, bu muxammasning yozilishiga sabab nima edi? Ma‘lumki, chor Rossiyasi o‘zbek xalqi boshiga qanchadan-qancha og‘ir kunlarni soldi. Shunday ekan, bu kulfatlar nafaqat tarixchilar, balki davr shoirlari asarlarida ham haqqoniy tasvirlandi. Muqimiyning mazkur muxammasi chor mustamlakachilarining o‘z manfaati yo‘lida yurgizgan pul islohoti haqida edi. Nashrdan tushirib qoldirilgan misralarda chor mustamlakasi o‘rnatgan qonun-qoidalarga, islomiy qoidalarining zaiflashuviga qarshi norozilik, istibdodga isyon ruhi aks etgan edi. Umuman, muxammasda xalq pulining iste‘moldan chiqishi, natijada ulusning talanishi, narx-navoning oshishi, savdo-sodiq ishlaridagi tartibning buzilishi, boshqacha aytganda, Turkistonning iqtisodiy inqirozi qalamga olingan edi.

Adabiyotshunos Abdurashid Abdug‘afurov ta‘kidlashicha, *“...Zavqiy g‘azalining bosh mavzui veksil bo‘lmagan (unda biror imo-ishorani ham, hatto bu so‘zni ham uchratmaymiz), va demak (taxmis bog‘lash prinsiplariga rioya qilgan holda), Muqimiy taxmisining ham asosiy mazmuni batamom boshqadir. Zavqiy g‘azalida ham, Muqimiyning unga bog‘lagan taxmisida ham Farg‘ona iqtisodiy hayotida katta voqea bo‘lgan pul islohoti va uning oqibatlari tasvir etiladi. Shunga ko‘ra, noshirlar tomonidan asarga berilgan nomni o‘zgartirish, muxammas mazmuniga to‘la muvofiq tushadigan yangi sarlavha qo‘yish zarur”* [Abdug‘afurov A., 1976; 22]. Ko‘rinadiki, bu bandning nega muqimiyshunoslar nashrlaridan tushirib qoldirilgani o‘z-o‘zidan ayon.

G‘afur G‘ulom tomonidan 1942-yilda nashr etilgan Muqimiy *“Tanlangan asarlar”*idagi bu kabi she‘rlarning matni ancha puxta tayyorlanganini Muqimiy dastxat bayozlari matni bilan qiyoslaganda ko‘rish mumkin.

1943-yilda birinchi marta rus tilida Toshkentda Muqimiy *“Tanlangan asarlar”*i nashr etildi. Shoir U.Ushakov tarjimasida tuzilgan bu to‘plam *“Lirika i satira”* deb nomlanadi. Bu to‘plamni tuzishda yuqoridagi tilga olingan 1942- yildagi o‘zbekcha to‘plam asosga olingan. To‘plam Uyg‘unning so‘zboshisi bilan chiqqan. Uyg‘un katta bo‘lmagan bu maqolasida Muqimiy adabiy merosiga umumiy ma‘lumot berish bilan cheklanadi. To‘plamda Muqimiyning 31 ta she‘riy asari kiritilgan.

Muqimiy asarlaridan nashr qilingan kitoblarning uchasi (1938, 1942, 1953) G‘afur G‘ulom tomonidan tayyorlangan. Shuningdek, rus tilida ikki marta (1943, 1953) Toshkentda, bir marta (1950) Moskvada *“Lirika i satira Mukimi”* nomi bilan nashr qilingan materiallar ham G‘afur G‘ulom nashrga tayyorlagan to‘plamlardan olingan.

Muqimiyning *“Aqlu hush uchdi boshimdin, ey pari, devonaman”* misrasi bilan boshlanuvchi mashhur g‘azali baytlari G‘afur G‘ulom nashrlarida dastlabki nashr sifatida to‘liq berilgan. Bu g‘azal matni haqida G‘ulom Karimov G‘afur G‘ulom tadqiqotiga tanqidiy munosabat bildirib, bunday yozgan edi: *“Masalan, “Aql hush” sarlavhali mashhur lirik she‘r G‘afur G‘ulomning hamma nashrlarida (1938, 1942, 1953 yil nashrlari) sakkiz baytdan iborat bo‘lgani holda eng mo‘tabar*

“Katta devon”da (7521 raqamli qo‘lyozma bayoz ko‘zda tutilmoqda) bu she‘r 6 baytdan iborat” [Karimov G‘., 1957; 34].

To‘g‘ri, mazkur g‘azal 7521, 1325 raqamli Muqimiy dastxat bayozlarida 6 bayt holda uchraydi. 9309 raqamli Muqimiy dastxat bayozida (169^b – sahifa) esa g‘azal hajmi 8 baytni tashkil etgan. Muqimiy keyinchalik yana ikki bayt qo‘shib, g‘azal matnini badiiy jihatdan takomillashtirgan. Tahrir jarayonida qo‘shilgan ikki bayt quyidagicha:

*Xoma mujgon, ko‘z qarosidin yozib rozi dilim,
Arzae qildim eshit, ma‘yusu mushtoqonaman.*

*Navbati jomim to‘la quyg‘il karamdin, soqiyo,
Har qadamda to qilay yuz lag‘zishi mastonaman.*

Ko‘rinadiki, keyingi qo‘shilgan ikki bayt har jihatdan g‘azal mazmunini boyitgan va yuqoridagi baytlarda ifodalangan fikrning mantiqiy izchilligini ta‘minlagan. Bundan ma‘lumki, G‘afur G‘ulom nukdodon matnshunos sifatida Muqimiyning dastxat bayozlari asosida she‘rlarni nashrga tayyorlagan.

G‘afur G‘ulomning “Muqimiy maktublari” [G‘afur G‘ulom., 1941; 112] sarlavhali maqolasida Muqimiy nasriy maktublari haqida so‘z yuritilib: “...Muqimiyning bu maktublari, uning tarjimai holida bizga aniq bo‘lmagan ko‘p faktlarni ravshanlashtiradi”, – deya yangi ma‘lumotlarni keltiradi. Ta‘kidlash joizki, Muqimiy asarlarini yig‘ish va nashr etishda G‘afur G‘ulomning xizmatlari katta bo‘ldi. Adabiyotshunoslar Otabek Jo‘raboevning “G‘afur G‘ulom – muqimiyshunos” [Jo‘raboyev O., 2003;34], Islom Yoqubovning “Muqimiy va G‘afur G‘ulom” [Yoqubov I., 2003;75], sarlavhali maqolalarida G‘afur G‘ulomning muqimiyshunoslikka qo‘shgan hissasi xususida qimmatli fikrlar bildirilgan.

Umuman olganda, G‘afur G‘ulom Muqimiy ijodining ilk tadqiqotchisi sifatida Muqimiy asarlarini birlamchi manbalar asosida puxta nashrga tayyorladi. U Muqimiy asarlar to‘plamidan [G‘afur G‘ulom., 1938; 1942; 1953] tashqari, “Mulla Muhammad Aminxo‘ja Muqimiy” (1938), “Muqimiy maktublari” (1941), “Muqimiy va Muhiy” (1942), “Muqimiy”, “Demokrat shoir” (1953) singari bir necha maqolalar yozdi. Bu maqolalar nafaqat Qo‘qon adabiy muhiti va Muqimiy ijodi, balki XIX asr ikkinchi yarmi o‘zbek adabiyoti tarixini o‘rganishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуғафуров А. Муқимий сатираси. – Т.: Фан, 1976. – Б.22.
2. Жўрабоев О. Ғафур Ғулум–муқимийшунос. //Ўзбек тили ва адабиёти.– Тошкент, 2003. №2. –Б.34.
3. Каримов Ғ. Муқимий ҳаёти ва ижодини ўрганиш тарихидан. Ўрта Осиё Давлат университетининг илмий асарлари. Ўзбек адабиёти. Янги серия, 15 китоб. – Т.: ЎзФА нашриёти, 1957. – Б.34.
4. Юсупов Ш. Тарих ва адаб бўстони. – Т.: Маънавият, 2003. – Б.75.
5. Ёқубов И. Муқимий ва Ғафур Ғулум. Ғафур Ғулум ва давр. – Т.: 2003. – Б.75.
6. Ғафур Ғулум. / Қизил Ўзбекистон. – Тошкент, 1941, 8-май.– Б.75.

7. Ғафур Ғулом. Муқимий баёзи. (Асрлар тўплами). – Т.: ЎзФА нашриёти, 1938; Муқимий. (Танланган асарлар) – Т.: ЎзФА нашриёти, 1942; Муқимий. (Танланган асарлар) – Т.: ЎзФА нашриёти, 1953.

“ШУМ БОЛА” ҚИССАСИДА “МИНГ БИР КЕЧА” АНЪАНАСИ: ФОЛЬКЛОР СТИЛИЗАЦИЯСИ

Мархабо ҚҶЧҚОРОВА
ЎЗР ФА Ўзбек тили, адабиёти ва фольклори
институтини етакчи илмий ходими,
филология фанлари доктори

“Шум бола” қиссаси Ғафур Ғулом насрининг гултожи ҳисобланади. Қисса кўплаб йирик ва ёш тадқиқотчиларни қизиқтириб, қайта-қайта таҳлил этиб келинади. С.Мамажонов, Б.Назаров, Ғ.Мўминов, С.Мелиев каби олимлар мазкур қисса бадиияти, фольклор ижодий аънааларининг асарда маҳорат билан акс этгани, комик катарсис масалаларини ўрганишган. “Шум бола” ҳар хил даврлар ва тузумларда ўзининг янги бадиий қиёфасини намоён эта олган, янги маъно қатламларини очаверадиган мумтоз замонавий қиссадир.

“Шум бола” ёзувчининг ўзи эътироф этганидек, аввало, “автобиографик характерга” эга бўлгани ҳолда халқ эртакларига хос саргузаштчилик, аччиқ кулгининг ёрқин бадиий ифодасини ўзида теран акс эттирган. “Шум бола”нинг бош қаҳрамони туркий халқлар адабиётида кенг тарқалган латифа жанрининг машҳур образи Насриддин Афандини ҳам эслатиб юборади. Қиссага нақат ўзбек халқ эртаклари, латифалари, балки, туркий халқлар, қолаверса, Шарқ халқлари оғзаки ижодига хос сайёр сюжетлар ниҳоятда катта маҳорат билан сингдирилган. Шу ўринда ўзбек адабиётида “фольклоризмлар” масаласини тадқиқ этган адабиётшунос Ғ.Мўминовнинг қуйидаги иқтибосини келтирамиз: “Ғафур Ғулом “Шум бола” повести воқеаларига оҳангдош “Носуд бола”, “Тум сағирлигим” эртакларининг сюжетини туркман халқ эртакларида учратганини айтади, яна “Шум бола”да “Минг бир кеча”даги “Хўкиз, эшак ва бой деҳқон ҳикояси”ни эслатувчи эпизодлар ҳам мавжуд”²⁸. Олим тўғри таъкидлаб кўрсатганидек, “Шум бола” қиссасида араб халқ эртаклари “Минг бир кеча”нинг сайёр сюжет ва мотивлари асар композициясига синтез қилинган. Жумладан, “Минг бир кеча” эртагининг бош қаҳрамонларидан бири шахзода Шаҳриёр ҳар кеча бир қизга уйланиб, ўлдиравергач, уч йилга етмай мамлакатда қиз қолмайди. Ана шунда икки қизи, яъни Шаҳризод ва Дунёзоднинг отаси бўлган Вазир қизига “Хўкиз, эшак ва бой деҳқон ҳикояси”ни сўзлаб беради”²⁹. Айнан шу эртак сюжети “Шум бола” қиссасининг бир сахнасига уйқаш келади. Бу сахна машҳур қиссанинг III бўлимида учрайди. “Минг бир кеча”даги “Хўкиз, эшак ва бой деҳқон

²⁸ Мўминов Ғ. Ўзбек совет адабиёти тараққиётида фольклорнинг ўрни. – Тошкент: Фан, 1985. – Б. 48.

²⁹ Хўкиз, эшак ва бой деҳқон ҳикояси /Араб эртаклари. Минг бир кеча. 1 -жилд. 1-45 кечалар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2015. – Б. 17-22.

MUNDARIJA

Баҳодир КАРИМОВ.

“ШУМ БОЛА”НИНГ ФАСОҲАТИ.....4

Абдулла УЛУҒОВ.

ЮКСАК ШЕЪРИЯТ ЖОЗИБАСИ.....11

Almaz ÜLVİ BİNNATOVA.

QAFUR QULAM VƏ AZƏRBAYCAN (G‘AFUR G‘ULOM
VA OZARBAYJON).....31

Zaynabidin ABDIRASHIDOV.

MUSTAQILLIK DAVRIDA G‘AFUR G‘ULOM IJODINING O‘RGANILISHI
MUAMMOLARI.....36

Damin TO‘RAYEV, Obitjon KARIMOV.

O‘ZBEKNING CHIN MA‘NODAGI O‘KTAM
SHOIRI.....46

Рано ИБРАГИМОВА.

ЁЗИШМАЛАРДА АКС ЭТГАН ҒАФУР ҒУЛОМ
ПОРТРЕТИ.....50

Shoira AXMEDOVA.

G‘AFUR G‘ULOM MAKTUBLARIDA QALB VA QIYOFA
UYG‘UNLIGI.....56

Шавкат ҲАСАНОВ, Гулбахор ЭРНАЗАРОВА.

ҒАФУР ҒУЛОМ ШЕЪРИЯТИДА ВАҚТ
ФАЛСАФАСИ.....60

Умида РАСУЛОВА.

ҒАФУР ҒУЛОМНИНГ ПОЭТИК МАҲОРАТИ.....66

Дилрабо ҚУВВАТОВА.

ҒАФУР ҒУЛОМ ЛИРИКАСИДА ФИКР ВА ТУЙҒУ УЙҒУНЛИГИ.....71

Ярмухаммат МАДАЛИЕВ.

ҒАФУР ҒУЛОМ ВА ҚОЗОҚ
АДАБИЁТИ.....75

Дилмурод ХОЛДОРОВ. ҒАФУР ҒУЛОМНИНГ УСЛУБИЙ ЎЗИГА ХОСЛИГИ.....	76
Баҳодир РАҲМОНОВ. ҲАМИД ОЛИМЖОННИНГ БАХТ ФАЛСАФАСИ.....	80
Санобар ТЎЛАГАНОВА. “ШУМ БОЛА” ҚИССАСИ ЁЗИЛИШИДАГИ ИЖТИМОЙ ОМИЛЛАР.....	85
Fizuli Nəcməddin oğlu MUSTAFAYEV. KİNO DİLİNDƏ SAMİTLƏRİN YERİ VƏ İŞLƏNMƏ MƏQAMLARI HAQQINDA.....	92
Олим ОЛТИНБЕК. РАУФ ПАРФИ ИЖОДИДА ҚАТАҒОН ҚУРБОНЛАРИ СИЙМОСИ.....	101
Qo'ldosh PARDAYEV. G'AFUR G'ULOM VA MUQIMİY SHE'RIYATI MATNI.....	106
Мархабо ҚЎЧҚОРОВА. “ШУМ БОЛА” ҚИССАСИДА “МИНГ БИР КЕЧА” АНЪАНАСИ: ФОЛЬКЛОР СТИЛИЗАЦИЯСИ.....	110
Исмоил САИФНАЗАРОВ, Лутфулла ИЛҲОМЖОНОВ. МАЪРИФАТГА ТАШНА СУЛОЛА.....	114
Nasiba ABDULLAYEVA. G'AFUR G'ULOMNING ESTETİK QARASHLARI.....	120
Bashorat JAMILOVA, Mohigul QAHHOROVA. JAHON VA O'ZBEK BOLALAR ADABIYOTIDA SAYOHAT,SARGUZASHT MOTIVINING UYG'UN TAMOYILLARI.....	123
Nodira SOATOVA. G'AFUR G'ULOM IJODIDA FOLKLOR UNSURLARI.....	129
Рухсора ТЎЛАБОЕВА. ҒАФУР ҒУЛОМ ИЖОДИДА БОЛА ОБРАЗИ.....	133
Obidaxon FAYZULLAYEVA. HAYOT VASFI VA POETİK MUSHOHADAKORLIK.....	136